

PŘÍBĚH CARLOSE

Carlos

Jmenuji se Carlos Domingos Pinto a jsem z Angoly, která leží v subsaharské Africe. Je mi 8 let a bydlím s naší početnou rodinou v malé vesničce. Mám staršího bratra Joseho a sestru Esmeraldou. Nejstarší bratr Fernando před půl rokem zemřel v nemocnici na otravu krve. Přibyli mi ještě dva mladší sourozenci – sestra Rosaria a bratr Aricleni, o které se stará s maminkou i sestra Esmeralda. Obě mají hodně práce na rodinném políčku s kukuřicí a zeleninou.

Bydlíme na předměstí v hliněném domku, který předloni postavil můj otec společně s mým strýcem. Do té doby jsme žili v malém hliněném domečku, který měl pouze jednu místnost a kuchyň, takže naše pětičlenná rodina musela žít společně v jedné místnosti. Protože mi přibyli ještě dva mladší sourozenci – sestra Rosaria a bratr Aricleni, musel se můj otec postarat o větší třípokojový dům s kuchyní a společenskou místností. Mám tak pokoj společně s bratrem Josem a sestrou Esmeraldou. Chodím do školy vzdálené asi 3 km. Nejhorší je to v období dešťů, kdy je cesta rozmáčená. Most přes řeku je od války zničený a voda často podemele a odnese malou lávku. Pak musím zůstat doma a čekat, až lidé z okolí společně lávku opraví.

Ve třídě mám 40 spolužáků. Třídy jsou malé, takže by se více žáků ani nevešlo. Větší školy však mají v jedné třídě až 60 žáků. Každý z nich musí povinně nosit bílý plášť. Navíc si každý žák přináší do školy vlastní židličku, na které během výuky sedí. Tu svou – plastovou – jsem zdědil po sestře Esmeraldě, když musela po 4 letech přerušit školní docházku a věnovat se více domácím pracím. Každý den dopoledne před začátkem školy chodím s Esmeraldou s kanystry a lavory pro vodu. To znamená hodinový výlet tam a zpět. Pumpa dává chutnou a čistou vodu, a tak se vyplatí nosit ji do domu z velké dálky. Neunesu zatím celý dvacetilitrový lavor sám, tak nosím pouze jeden kanystr. Když si splním všechny své povinnosti, trávím většinu času s kamarády ze sousedství.

INFORMACE O ANGOLÉ

Angola je bývalá portugalská kolonie ležící v jihozápadní Africe, její břehy omývá Atlantický oceán. Sousedí s Kongem, Demokratickou republikou Kongo, Zambií a Namibií. Od roku 1975, kdy získala Angola nezávislost, probíhala v této zemi téměř nepřetržitě občanská válka, která skončila v roce 2002. Zanechala po sobě zničenou infrastrukturu, rozbořeně domy, zaminovaná území, ale především otřesné vzpomínky v myslích místních obyvatel. Hlavním městem této republiky, která je rozdělená na 18 provincií, je město Luanda. Úředním jazykem je portugalština a měna se jmenuje kwanza. V současnosti se země pomalu vzpamatovává z téměř třicetiletého válečného konfliktu a stále se potýká s korupcí, kriminalitou nebo nemocemi jako jsou malárie či HIV/AIDS. Díky příjmům z těžby ropy a diamantů sice Angola patří k zemím s vysokým ekonomickým růstem, i přesto je ale venkovské obyvatelstvo existenčně závislé na vlastní zemědělské produkci, neboť bohatství, pramenící ze surovinových zdrojů, nemá na jejich život velký vliv.

V současné době žije okolo 65 % obyvatel země na venkově, kde je zemědělství hlavním zdrojem jejich obživy. Většinu (až 80 %) zemědělské produkce poskytují drobní zemědělci, fungující jako samozásobitelé na bázi rodinných farem. Do práce na poli je zapojena celá rodina - muži, ženy i děti. Některé děti chodí do školy, ale musí svým rodičům významně pomáhat. Městské aglomerace jsou závislé na dovozu potravin z venkova. Vše se dělá ručně s použitím motyk a mačet. Na rodinné farmě se obvykle chová až deset kusů slepic, prasat, koz. Kráva je již považována za obrovský majetek. Slepice se využívají především na produkci vajec. Pokud mají farmáři dobrou úrodu, prodávají nejčastěji fazole, kukuřici, maniok nebo cibuli. Naopak na trhu si nakupují především oblečení, mýdlo, olej, sušené ryby, sůl, občas cukr či nádobí. Dalším zdrojem obživy vesnického obyvatelstva je výroba dřevěného uhlí. Lidé nejprve vykácejí stromy v okolních lesích a ze dřeva pak v mlířích pálí uhlí, které v pytích odvázejí na trh. Lesů ubývá a nové nikdo nesází.

Angola se potýká se špatnou infrastrukturou, zničenými cestami, nedostatkem mechanizace, zpracovatelských technologií a především specialistů. Angola disponuje poměrně příznivými přírodními podmínkami, dostatkem srážek i relativně úrodnou půdou. Pěstuje se zde především kukuřice a maniok, z nichž se vyrábí mouka, kterou místní používají k přípravě hutné kaše nazývané „funge“. K ní se podává omáčka z fazolí, rajských jablek, cibule, česneku a masa, většinou rybiho nebo drůbežího. Dalšími běžnými komoditami jsou fazole, rýže, tabák, pěstují se i brambory, cibule, česnek, mrkev, zelí. Z ovoce převládá banán, mango, papája, ananas, jablka, pomeranče a další citrusy. Pestrost živočišné produkce je omezená. Angola prochází poválečnou rekonstrukcí. Období od roku 2002 je jediným, kdy samostatná a nezávislá Angola žije v míru. Probíhají zde legislativní, ekonomické i fiskální reformy.

ZDROJ

Jornal de Angola - celostátní deník [online]. Dostupné na: <www.jornaldeangola.com>
Angop - angolská tisková agentura. Dostupné na: <www.angolapress-angop.ao>
ANIP - angolská agentura na podporu investic. Dostupné na: <www.investinangola.org>
Embassy of the Republic of Angola [online]. c2006 [cit. 2008-06-06]. Dostupné na: <www.angola.org>
The World Bank [online]. c2008 [cit. 2008-06-05]. Dostupné na: <www.worldbank.org>
International Monetary Fund [online]. Nedatováno [cit. 2008-06-02]. Dostupné na: <www.imf.org>
CIA [online]. Nedatováno [cit. 2008-06-02]. Dostupné na: <www.cia.gov>

ÚVODNÍ AKTIVITA

AKTIVITA, KTEROU MŮŽETE VYUŽÍT JAKO ÚVOD KE KAŽDÉ ZEMI A TAKÉ JAKO SPOJOVACÍ PRVEK VŠECH ZEMÍ. NAŠÍM PRŮVODCEM JEDNOTLIVÝMI ZEMĚMI BUDE VÍTR. V ANGOLE BUDEME OSLOVOVAT VÍTR – VENTO PODLE JEHO NÁZVU V PORTUGALŠTINĚ.

Cíle

Děti jsou motivovány k práci na projektu.

Děti si vytvářejí základní představu o mapě světa.

Děti se seznámí s polohou prioritních zemí zahraniční rozvojové spolupráce České republiky ve světě.

Děti se seznámí s některými výraznými reáliemi Angoly.

Pomůcky

Mapa světa s vyznačenými obrysy jednotlivých prioritních zemí, obrys Angoly namalovaný na velkém papíře nebo kartonu, (podklady pro vytvoření najdete na CD), kufříky či krabice představující kufřík, cestovatelské deníky – jednotlivé listy s kopiemi obrázků z přílohy, školní sešit nebo jiná forma cestovatelského deníku, vítr – vyrobený např. z gázy, výtvarné potřeby, CD se zvuky větru nebo motivační hudbou dle vlastního uvážení, příloha 1, 2, CD Anyana - děti a svět.

Motivace

„Víte, ten se má, chvilku je tady a za chvíli úplně někde jinde. Prohání se po celém světě, nezná žádné hranice. Dívá se na svět z výšky a vidí hory, zelené pastviny, spousty zvířet, ryb a vod. Vítr je prostě doma na

celém světě a z výšky sleduje, co je kde pěkného, a také vidí, kde se dějí nepravosti. Fouká a létá si, jak se mu zachce. Když je veselý, hraje si s vlasy dětí v Africe, ale když se rozzlobí, odnese i celou střechu ve vedlejší vesnici. Umí být příjemně teplý, studený a dokáže přinést déšť. Náš Větrík – cestovatel nás zanechá, kam budeme chtít. Třeba do země, která leží v Africe a jmenuje se Angola. Zve nás na velkou cestu světem, zve nás na návštěvu k dětem. Jsou to děti, které žijí daleko od nás, ale mají někdy úplně stejná trápení a radosti jako my. Jindy jsou jejich starosti o dost větší než naše, a přece se dovedou radovat.

Nebojte se při své cestě překonat všechny překážky a vydejte se do Angoly s dobrými a přátelskými úmysly“.

Všechny děti sedí během úvodního vyprávění se zavřenými očima, které otevrou až na pokyn učitelky. Naznačíme foukání větru tak, aby to děti cítily. K podbarvení motivačního vyprávěného textu můžeme použít například skladby z CD Bachova Varhanní hudba.

Postup

- Ve třídě si připravíme nástěnku s mapou světa a vyznačenou Angolou.

- Dále můžeme mít velký obrys Angoly, který v průběhu projektu proměníme s dětmi v koláž, která zemi charakterizuje. Využijeme výstřižky z časopisů i dětských kreseb – jídlo, krajina, zvířata, lidé, počasí, rostliny, ovoce, kulturní plodiny, stavby apod.
- Každé dítě si přinese malý **kufřík** nebo si „kufřík“ vyrobíme z papírových krabic.
- Do kufříku budeme dávat v průběhu celého projektu vytvořené výstupy – obrázky, výrobky. Děti se chystají na cestu a vymýšlejí, co si s sebou vezmou, co by mohly v Angole potřebovat (mohou to namalovat nebo si o přípravách na cestu jen povídat).
- Do kufříku přibalíme také **cestovatelský deník** – školní sešit nebo jednotlivé listy svázané provázkem.
- Do deníku budeme kreslit (nebo jinak jednoduše zaznamenávat) naši cestu.
- V příloze naleznete obrázky, které vám s přípravou deníku pomohou – obrysy zemí, vlajky, černobílé foto dítěte z každé země, omalovánku světa s obrysy prioritních zemí.
- Vítr – Vento můžeme využít také k reflexím aktivit během projektu nebo k celkové reflexi na jeho závěru.

SEZNAM FOTOGRAFIÍ

- 1 Co vidíme
- 2 Rodina
- 3 Naše vesnice
- 4 Stavba domu
- 5 Oblečení
- 6 Škola
- 7 Vyučování
- 8 Svačina
- 9 Cesta pro vodu
- 10 Svatba

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

PŘEHLED AKTIVIT

Aktivita	Foto	Charakteristika	Poznámky
Kam cestujeme, kterou zemi navštívíme? str. 6	1	aktivita podporující spolupráci skupiny a základní orientaci na mapě světa	Příloha 3: Obrázky ke kvizu a mapa-obrys Afriky s naznačenými státy Příloha 6: Texty písní s akordy
Naše rodina str. 7	2	diskuzní aktivita rozvíjející postřeh a početní dovednosti	
Vesnice, stavba domu str. 8	3 4	hudební aktivita a výtvarná aktivita	Příloha 4: Řemesla Příloha 6: Texty písní s akordy
Oblečení str. 9	5	výtvarná aktivita	
Škola str. 10	6	pohybová aktivita	
Vyučování, portugalština str. 11	7	aktivita rozvíjející slovní zásobu a zaměřená na seznámení s cizím jazykem	
Svačina-jídlo str. 12	8	pohybová aktivita rozvíjející znalost ovoce	Příloha 5: Exotické ovoce
Cesta pro vodu str. 13	9	pohybová aktivita	
Svatba str. 14	10	výtvarná, rytmická a taneční aktivita	

KAM CESTUJEME, KTEROU ZEMI NAVŠTÍVÍME?

Cíle

Děti se seznámí s cizími jmény.

Děti se naučí skládat puzzle.

Děti poznají jeden ze států Afriky – Angolu.

Děti rozvíjejí fantazii, představivost.

Vzdělávací oblasti

Jazyk a jazyková komunikace, Člověk a jeho svět, Umění a kultura, Člověk a svět práce, Dítě a jeho psychika, Dítě a svět.

Průřezová témata

Osobnostní a sociální výchova, Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech, Multikulturní výchova.

Pomůcky

Fotografie 1, velký arch papíru, fix, mapa světa, písnička Pět minut v Africe z přílohy 6, příloha 3, obrys Angoly z přílohy 2.

Motivace

V kruhu si povídáme s dětmi o tom, jaká znají slova v nějakém cizím jazyce. Vysvětlíme si, co znamenají. Učitel řekne také jedno cizí slovo: „Carlos“ [karlos]. Co by mohlo znamenat slovo Carlos? Napíšeme toto slovo na tabuli a společně odvodíme, že se jedná o jméno chlapce.

Postup

Hra na jména

- Učitel se jednoduchým nářekem ptá: **Jak se jmenuješ?**
- Dítě odpovídá opět nářekem své jméno.
- **Jak myslíte, že tento chlapec vypadá?** Píšeme nápady dětí na tabuli.
- **Který z těchto dětí je Carlos?** Prohlížíme si fotografii, odhadujeme, který chlapec to může být, a pak porovnáváme s tím, co jsme o Carlosovi napsali na tabuli.
- **Ve které zemi myslíte, že Carlos žije?**
- Zkusíme ukázat zemi na mapě světa.
- Pojmenováváme kontinenty a vyvozujeme, že Carlos žije v Africe.

Hudební aktivita

- Zaspíváme si písničku Pět minut v Africe.
- Povídáme si, která zvířata jsme v písničce slyšeli, a předvádíme je.
- Pokračujeme diskuzí: **Kde žijeme my? Které státy jste už navštívili?**
- Vše ukazujeme na mapě.

Mapa Afriky

- Pracovní list: mapu Afriky s jejími státy nakopírujeme ve čtyřech barvách a rozstříháme na několik dílů jako puzzle. Dílky rozházíme v prostoru.
- Děti rozdělíme do čtyř skupin.
- Každá skupina si vylosuje jednu barvu.
- Z každé skupiny vybíhá jeden člen pro jeden dílek, po doseďnutí vybíhá další.
- Až posbírají všechny dílky, pokusí se složit mapu Afriky podle zeměpisné mapy stále visící na daném místě.

Kviz

- Kvíz krátce uvedeme: „Víme, ve kterém světadílu žije Carlos. My žijeme v Evropě. Evropa je světadíl, ve kterém je mnoho států. Jedním z nich je Česká republika, naše vlast.“ Vše ukazujeme na mapě.
- Děti dostanou pracovní list s obrázky (viz příloha 3). Název státu v Africe, kde žije Carlos, zjistíme, pokud správně určíme první písmena věcí na obrázku (A ananas, N nosorožec, G gorila, O obilí, L lev, A antilopa = ANGOLA – u malých dětí opakujeme stále dokola zjištěná písmena, až děti samy řeknou název státu.
- Hledáme na složené mapě Afriky Angolu.

Doplňkové aktivity

- Jsme v Africe – Jsme v kruhu, děti z úvodní písničky uvádějí, co všechno mohou v Africe vidět.
- Ještě něco o Angole – obrázky typické pro Angolu – hledáme z knih nebo přineseme z domu.
- Dramatizace – skupina si vybere jednu věc, na kterou se mohou děti v Angole dívat, a předvede pantomimicky. Ostatní skupiny hádají, co to bylo.

ZDROJ

Budík, J. Hudební výchova pro čtvrtý ročník základní (obecné) školy Praha: Fortuna, 1996. ISBN 80-7168-298-5

NAŠE RODINA

Cíle

Děti pojmenují jednotlivé členy rodiny.
Děti určují počet členů v rodině.
Děti se učí soustředit na detail ve slyšeném textu.
Děti si cvičí paměť.
Děti rozvíjejí fantazii.

Vzdělávací oblasti

Jazyk a jazyková komunikace,
 Matematika a její aplikace,
 Člověk a jeho svět, Dítě a jeho psychika,
 Dítě a ten druhý, Dítě a společnost.

Průřezová témata

Osobnostní a sociální výchova, Výchova demokratického občana, Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech.

Pomůcky

Fotografie 2, pastelky, fixy, papíry.

Motivace

Připomeneme si, co víme z předešlých aktivit. Víme, že Carlos je chlapec z africké země Angoly. Více se o něm dozvíme z úryvku, který si přečteme: „Jmenuji se Carlos Domingos Pinto, je mi 8 let a bydlím s naší početnou rodinou v malé vesničce v Angole, která je v Africe.“

Otázky k fotografii

Kolik členů rodiny vidíte na fotografii?
 Je jich tam více, méně, přebývá někdo nebo chybí?
 Co mají na starosti jednotliví členové rodiny Carlose?
 Jak pomáháš doma ty?
 Co mají na starosti jednotliví členové vaší rodiny?

Otázky k textu

Kolik je Carlosovi let?
 Kolik je tobě let?
 Kdo je starší (mladší)?
 O kolik roků je Carlos mladší (starší)?

Postup

Pokračujeme v příběhu

„Mám staršího bratra Joseho, který pomáhá jako učeň místnímu truhláři a sestru Esmeraldu, která pomáhá doma mamince s domácností a stará se o malé rodinné políčko s kukuřicí a zeleninou. Nejstarší bratr Fernando před půl rokem zemřel v nemocnici na otravu krve. (Jaké další nemoci znáte?) Přibyli mi ještě dva mladší sourozenci – sestra Rosaria a bratr Aricleni.“

- Diskutujeme s dětmi na téma rodina: **Co tě napadne, když se řekne rodina? Kolik členů má vaše rodina?**
- Ještě jednou si přečteme o rodině Carlose. **Kolik členů rodiny se objevilo v příběhu?** (otec, matka, sestra Rosaria, bratr Aricleni, Jose, Esmeralda, Carlos)

Pantomima

- Napodobujeme práce jednotlivých členů rodiny Carlose (nebo naší rodiny).
- Jedno dítě si vybere člena rodiny a předvede domácí práci, kterou má na starost.
- Ostatní děti hádají, kdo je to a co dělá.

Doplňkové aktivity

- Namalujeme s dětmi jednotlivé členy Carlosovy rodiny a představujeme se s obrázkem v rukách jako oni: „Jsem Jose a pracuji jako truhlář“.
Co dělá truhlář? (připomeneme z textu)
 „Jsem Esmeralda a starám se o políčko s kukuřicí a zeleninou. pěstují také maniok“ (Předvádíme pantomimicky práci na poli).
Co je maniok? (Ukážeme na obrázku a doplníme informaci, že je to rostlina pěstovaná pro kořenné hlízy obsahující škrob.)

VESNICE, STAVBA DOMU

Cíle

Děti rozvíjejí jemnou motoriku.

Děti se seznámí s novou výtvarnou technikou.

Děti se seznámí s postupem stavby domu.

Děti spolupracují, komunikují s ostatními členy skupiny.

Vzdělávací oblasti

Jazyk a jazyková komunikace, Člověk a jeho svět, Umění a kultura, Člověk a svět práce, Dítě a jeho psychika, Dítě a ten druhý, Dítě a společnost.

Průřezová témata

Osobnostní a sociální výchova, Multikulturní výchova.

Pomůcky

Fotografie 3, fotografie 4, písnička Muž hloupý z přílohy 6, papír na cihly, houbičky, vodové barvy, příloha 4.

Motivace

Zopakujeme s dětmi vše, co víme o Carlosovi, a pokračujeme ve čtení příběhu. „Bydlíme na předměstí v hliněném domku, který předloni postavil můj otec společně s mým strýcem. Do té doby jsme žili v malém hliněném domečku, který měl pouze jednu místnost a kuchyň, takže naše pětičlenná rodina musela žít společně v jedné místnosti. Protože mi přibyli ještě dva mladší sourozenci – sestra Rosaria a bratr Aricleni, musel se můj otec postarat o větší třípokojový dům s kuchyní a společenskou místností. Mám tak pokoj společně s bratrem Josefem a sestrou Esmeraldou.“

Otázky k fotografii

V čem bydlí Carlos?
Jak vypadá jejich dům?
Z čeho se staví dům?
Z čeho je postavený dům na fotografii?
Jsou domy stejné jako u nás?
V jakém domě bydlíš ty? Kdo ten dům postavil?
Jak se staví dům?

Postup

Muž hloupý

- Zaspíváme si písničku o tom, jak se může postavit dům.
- Písničku doprovázíme pohybem.
- Otázka k písničce:
Proč jeden dům zůstal stát a druhý se rozbořil?

Vytváření domu

- Děti rozdělíme do skupin (můžeme využít kartiček řemeslníků při stavbě domu z přílohy 4).
- Děti vyrábějí cihličky pomocí obdélníkových houbiček, které namáčejí do barvy a otiskují na papír tak, jak se kladou cihly při stavbě opravdového domu.
- Domalujeme (nalepíme) okénko, dveře a střechu tak, aby jeho podoba přibližně odpovídala domům na fotografii.
- Domy nalepíme do mapy Angoly.

Doplňkové aktivity

- Řemeslníci - skupinová práce s pracovním listem (viz příloha 4).
Každá skupina přiřadí řemeslníky, kteří jsou zapotřebí při stavbě domu, k jejich náradí a práci, seřadí řemeslníky tak, jak pracují na stavbě domu (kdo přijde jako první, kdo potom a kdo nakonec) a vybere si jedno řemeslo, které předvede pantomimicky pro ostatní skupiny.

ZDROJ

Petržela, Z. Hrajeme si I. Svítavý: 1994. Písnička „Muž hloupý“

Cíle

Děti si všimají detailu.

Děti rozvíjejí schopnost poznávat a tolerovat odlišnosti jiných národností.

Děti rozvíjejí svou tvořivost.

Děti procvičují stříhání, lepení.

Děti pracují s textilním materiálem.

Děti si cvičí motoriku a přesnost.

Děti rozvíjejí své estetické cítění.

Vzdělávací oblasti

Jazyk a jazyková komunikace, Člověk a jeho svět, Člověk a svět práce, Dítě a jeho psychika, Dítě a společnost. Dítě a svět.

Průřezová témata

Osobnostní a sociální výchova, Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech, Multikulturní výchova.

Pomůcky

Fotografie 5, hnědý nebo černý papír, textilie, korálky, lepidlo, nůžky, pastelky.

Motivace

Prohlédneme si s dětmi fotografii. Povídáme si, co na ní vidíme, a rozhovor směřujeme k oblečení dětí. Děti popisují oblečení osob na obrázku. Lidé v Africe chodí celý rok v lehkém oblečení a jsou stále venku, protože svítí sluníčko a je tam hodně teplo.

Otázky k fotografii

Jaké oblečení nosíš nejraději?

Jaké oblečení nosí děvčata, chlapci a co si neoblékají děvčata (chlapci)?

Je stejné oblečení dětí na obrázku jako oblečení, které běžně vidíš u nás?

Které oblečení v Angole vůbec nepotřebují?

Jakou barvu pleti mají děti na obrázku?

Jakou mají náladu? Proč si myslíš, že se usmívají?

Z čeho mají radost?

Na světě žijí lidé s různou barvou pleti, ale všichni prožívají stejně radost, štěstí, smutek (můžeme rozebrat, kdy máme radost, co je to štěstí...).

Postup

- Vyrobíme si postavičku a pokusíme se ji obléknout tak, aby se podobala dětem na obrázku.
- Vystříhneme postavu z černého, hnědého papíru (můžeme zvolit šablonu nebo necháme na dětské fantazii).
- Z textilií, korálků vytvoříme pro postavu oblečení a ozdoby typické pro Angolu.
- Oblečení a doplňky nalepíme na papírovou postavu.
- Domalujeme obličej. Postavičky můžeme nalepit do mapy Angoly.

Cíle

Děti rozvíjejí vyjadřovací a jazykové schopnosti, slovní zásobu.

Děti se orientují v čase (rok, měsíc).

Děti cvičí pozornost, pohotovost a postřeh.

Děti rozvíjejí spolupráci.

Vzdělávací oblasti

Jazyk a jazyková komunikace, Člověk a jeho svět, Člověk a zdraví, Dítě a jeho psychika, Dítě a svět.

Průřezová témata

Osobnostní a sociální výchova, Multikulturní výchova.

Pomůcky

Fotografie 6, židličky, hudba (africká nebo písnička Pět minut v Africe).

Motivace

S dětmi si připomeneme vše, co víme o Carlosovi.

Co dělá Carlos celý den?

Popisujeme svůj vlastní den a pokračujeme ve čtení příběhu:

„Docházím do školy vzdálené asi 3 km. Nejhorší je to v období dešťů, kdy je cesta rozmáčená. Most přes řeku je od války zničený a voda často podemele a odnese malou lávku. Pak musím zůstat doma a čekat, až lidé z okolí společně lávku opraví.

Ve třídě mám 40 spolužáků. Třídy jsou malé, takže by se více žáků ani nevešlo. Větší školy, ale mají v jedné třídě až 60 žáků. Každý z nich musí povinně nosit bílý plášť. Navíc si každý žák přináší do školy vlastní židličku, na které během výuky sedí. Tu svou – plastovou – jsem zdědil po sestře Esmeraldě, když musela po 4 letech přerušit docházku do školy a věnovat se více domácím pracím.”

S dětmi si povídáme o tom, Jaká je africká škola, co je v textu překvapilo a srovnáme Carlosovu školu s naší.

Postup

Hra s židlemi a hodbou

- I my si přineseme do kruhu svou vlastní židli. Židli je o jednu méně než počet dětí. Židličky postavíme zády k sobě.

- Za hudby (africké nebo písničky Pět minut v Africe) děti chodí (tančí v rytmu hudby) kolem židlí.
- Hudbu vždy po určité době zastavíme.
- Děti se snaží posadit na nejbližší volnou židli.
- Odebereme jednu židli, hudba pokračuje.
- Děti ze hry nevypadávají. Jen se musí posadit jeden na druhého. Hra je tím náročnější, čím méně je židlí ve hře.
- Aktivitu ukončíme rozhovorem o škole:
Kdy začíná u nás školní rok?
V kolika letech se začíná chodit do školy?
Kolik let se chodí do školy?
Proč děti chodí do školy? (Vedeme rozhovor tak, aby si děti uvědomily, že se připravují na své budoucí povolání.)
Čím bys chtěl(a) být?

Doplňkové aktivity

- Obrázky dětí s činnostmi, které obvykle dělají během dne - děti skládají podle časové posloupnosti.

VYUČOVÁNÍ, PORTUGALŠTINA

Cíle

Děti rozliší začátek a konec slova.

Děti naslouchají a dovedou se soustředit.

Děti rozvíjejí pohotovost.

Děti se naučí určit počet slabik.

Děti obohacují svou slovní zásobu.

Děti se seznámí s cizím jazykem.

Vzdělávací oblasti

Jazyk a jazyková komunikace, Člověk a jeho svět, Dítě a jeho psychika, Dítě a svět.

Průřezová témata

Osobnostní a sociální výchova, Multikulturní výchova, Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech.

Pomůcky

Fotografie 7, nahrávky pozdravů v různých jazycích, mapa světa.

Motivace

Dětem klademe otázky:

Co děláš ve škole (školce) nejraději?

Proč děti ve škole dostávají domácí úkoly?

Kde se dělají domácí úkoly?

I Carlos dostává domácí úkoly.

Postup

Jazyková aktivita

- Předříkáváme motivační básničky: "Carlos jde smutně ze školy, dostal on těžké úkoly, kdopak mu, děti, radu dá, co u nás ve třídě (na ulici, u vás doma, ve tvém pokojíku, v obchodě) na m (s, p, c...) začíná?"
- Děti doplňují slova.
- „Počítáme jedna, dvě, kdo z vás, děti, vyhraje? Ten, kdo nám řekne v krátku, co má Afrika, (Angola, Carlos ...) na začátku.“
- Děti doplňují písmena.

Portugalština

- Vedeme s dětmi rozhovor.
Co to znamená, když se řekne mateřský jazyk?
Jaký je náš mateřský jazyk?
Jakým jazykem hovoří v Angole? (Děti jen odhadují a uvádějí jazyky, které znají.)
- Zkusíme zjednodušeně vysvětlit, proč se v Angole mluví portugalsky (viz úvodní informace pro pedagoga).
- Zmíníme další portugalsky mluvící země: (Brazílie, Guinea, Kapverdy, Mosambik, Portugalsko, Svatý Tomáš a Princův ostrov, Východní Timor. Portugalsky mluví asi 200 milionů lidí). Zkusíme se s Carlosem pozdravit v jeho jazyce.

- Na tabuli napíšeme pozdrav v portugalštině - naučíme ho děti. (viz. příloha 7).
- Pustíme dětem ukázky pozdravů v různých jazycích.
- **Poznáte tento pozdrav z nahrávky? Který by to mohl být?**
- Děti odhadují, o jaký jazyk jde. Ptáme se dětí, zda by odhadly, která nahrávka byla v portugalštině.

Možné obměny aktivity

- Můžeme použít další běžné věty v portugalštině
Adeus [Adeuś]	Na shledanou
Obrigado [Obrigada]	Děkuji
Desculpe (m.), desculpa (f.)	Promiňte
[D škulp , deskulpa]	

Doplňkové aktivity

- Co je na stromě? Prohlédneme si důkladně fotografii 7 a odpověď na otázku najdete v křížovce (zvon). (viz. příloha 7).
  - **Umíte nějaký pozdrav v cizím jazyce?**
anglicky:	Hello
německy:	Guten Tag
polsky:	Dzień dobry
rusky:	Zdravstvuj
italsky:	Ciao
francouzsky:	Salut

Cíle

Děti cvičí paměť, postřeh a pohotovost.

Děti rozvíjejí komunikační, vyjadřovací schopnosti, slovní zásobu.

Děti si osvojí názvy exotického ovoce.

Děti se naučí poznávat exotické ovoce.

Děti třídí informace, všimají si detailu.

Vzdělávací oblasti

Jazyk a jazyková komunikace, Člověk a jeho svět, Dítě a jeho psychika, Dítě a svět, Dítě a ten druhý, Dítě a společnost.

Průřezová témata

Osobnostní a sociální výchova, Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech, Multikulturní výchova.

Pomůcky

Fotografie 8, příloha 5.

Motivace

Ptáme se dětí:

Co jste měly dnes na svačinu?

Co budete mít na svačinu?

Proč svačíme? (Můžeme s dětmi rozebrat režim dne.)

V Angole ve škole je to podobné. I tam děti svačí.

Vidíte, kolik společného máme.

Prohlédneme si fotografii 8.

Otázky k fotografii

Co si myslíš, že mají dívky na svačinu?

Co byste připravili vy na svačinu?

Postup

Exotický kompot

- Rozložíme obrázky ovoce na koberec.
- Položíme vedle i opravdové ovoce (děti mohou přinést ovoce z domu).
- Seznámíme se s podobou a názvem exotického ovoce, které známe a které je pro nás nové (papaja, mango, citron, limetka, banány, ananas, pomeranč, jablko).
- Obrázky ovoce nakopírujeme dvakrát nebo třikrát, podle počtu dětí.
- Rozstříháme a rozdáme dětem tak, že dvojice (trojice) dětí dostanou obrázek stejného ovoce.
- Všichni sedí v kruhu, jedno dítě je uprostřed a říká: „Mám ráda např. banány a mango.“
- Děti s tímto obrázkem si co nejrychleji vymění místo.
- Dítě uprostřed se snaží zaujmout jedno z uvolněných míst.
- Kdo nemá místo, zůstane uprostřed a opět říká: „Mám rád...“. Může jmenovat i více druhů ovoce.
- Pak se může říci: Kompot a vymění se úplně všichni.

Možné obměny aktivity

- Řekneme si s dětmi, co má jádřinec, pecku, bobule.
Dítě říká: „Mám rád ovoce, co má jádřerka (pecku...)“
- Využijeme hru na procvičování názvů ovoce v cizím jazyce.

Doplňkové aktivity

- Zjistí, kdo jst:
Děti dostanou samolepku s názvem ovoce na záda, pohybují se po třídě, potkávají se a zjišťují informace o svém ovoci od ostatních dětí. Mohou se i ptát: „Jsem červené?“ Ostatní odpovídají, ale nesmí prozradit název ovoce, odpovídají jen ANO - NE. Po několika minutách aktivitu ukončíme, děti se shromáždí do kruhu a každý řekne, co o svém ovoci zjistil. (Například: Víím, že jsem červená a kyselá, myslím, že jsem...).
- Poté srovnáme s lístečkem na zádech, zda to uhodlo. Pokud ne, dáme dítěti další náповědu.
- Dívky z fotografie:
Vrátíme se k fotografii. Prohlédneme si dívky. Všimneme si účesu, který mají dívky. Pleteme copánky z vlny (chemlonu, uzlíčkové vlny), které přilepíme již hotovým papírovým postavičkám z aktivity „Oblečení“.

CESTA PRO VODU

Cíle

Děti rozvíjejí pohybové schopnosti.
Děti cvičí trpělivost, přesnost.
Děti spolupracují, jsou tolerantní.
Děti znají význam vody pro život.
Děti rozvíjejí vyjadřovací schopnosti, slovní zásobu.

Vzdělávací oblasti

Jazyk a jazyková komunikace, Člověk a jeho svět, Člověk a svět práce, Člověk a zdraví, Dítě a ten druhý, Dítě a společnost, Dítě a svět, Dítě a jeho tělo.

Průřezová témata

Osobnostní a sociální výchova, Environmentální výchova, Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech.

Pomůcky

Fotografie 9, plastové láhve, malé plastové kelímky, nádoba s vodou, lavor, kanystr (na ukázkou).

Motivace

Vracíme se k povinnostem, které děti v rodině mají, a hovoříme o nich. **Proč je důležité rozdělení práce v domácnosti?** Carlos má také povinnosti.

„Každý den dopoledne před začátkem školy chodím s Esmeraldou s kanystry a lavory (vysvětlíme dětem co je kanystr, lavor-ukážeme) pro vodu. Každý den to znamená hodinový výlet tam a zpět. Pumpa dává chutnou a čistou vodu, a tak se vyplatí ji nosit do domu z velké dálky. Neunesu zatím celý dvacetilitrový lavor sám, tak nosím pouze jeden kanystr.“

Otázky k fotografii

Proč myslíte, že Carlos musí vodu nosit z takové dálky?
 Co to znamená, že voda je čistá a chutná? (Popoví-dáme si o šetření pitnou vodou.)
 Myslíte, že byste takový úkol také zvládli?

Postup

Nosíme vodu jako Carlos

- Rozdělíme děti do čtyř skupin.
- Každá skupina má za úkol naplnit plastovou láhev vodou, kterou členové skupiny budou postupně přenášet z jiné nádoby v kelímcích.
- Každému dítěti dáme malý (co nejmenší) kelímek, všichni mají stejnou velikost.
- Děti do kelímků nabírají vodu z připravené nádoby.
- Vždy jeden ze skupiny doběhne k plastové láhvi a přelévá vodu do láhve, přičemž se nesmí kelímkem

dotknout hrdla.

- Během přepravy kelímku k láhvi drží děti kelímek v jedné ruce.
- Po vyprázdnění kelímku se vrací do skupiny, nabere si vodu z nádoby a čeká, až na něho opět přijde řada.
- Vítězí skupina, která dříve naplnila plastovou láhev.

Možné obměny aktivity

- Letní varianta - v plavkách přenášíme vodu v kelímku (v misce...) na hlavě.

Doplňkové aktivity

- **Která zvířata vidí Carlos cestou pro vodu?** (Antilopy, slony, zebry, žirafy, hady...) Děti odpovídají podle písničky Pět minut v Africe, kterou si můžeme opět zazpívat.
- Při vhodné hudbě děti napodobují zvířata (slon, želva, žirafa, had...).
- Pozdravíme se jako zvířátka (sloni chobotem, želva čumáčkem...).

Cíle:

Děti rozvíjejí výtvarné schopnosti.

Děti udrží rytmus.

Děti rozvíjejí pohybové schopnosti.

Děti se seznamují s významem svatby.

Vzdělávací oblasti:

Jazyk a jazyková komunikace, Člověk a jeho svět, Umění a kultura, Člověk a svět práce.

Průřezová témata:

Osobnostní a sociální výchova, Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech, Multikulturní výchova.

Pomůcky:

Tvrďí papír, pastelky, nůžky, noviny, bubínek, improvizace bubínku- kyblík, krabice, lžíce, klacík, etnická africká hudba, I.Stravinskij: Svěcení jara, úvodní rytmická část Uctívání země, větší barevné šátky, fotografie 10.

Motivace:

Připomeneme si vše, co víme o Carlosovi.

Je čas na odpočinek a zábavu (povídáme si s dětmi o významu odpočinku). Carlosova rodina byla pozvána na svatbu svých příbuzných. I my se půjdeme s Carlosem na svatbu podívat.

A protože se v Angole zpracovávají diamanty, vyrobíme pro nevěstu a ženicha diamant.

Otázky k fotografii:

Proč lidé mají svatbu?

Jak svatba probíhá?

Jaké oblečení se obléká na svatbu?

ZDROJ

Šimanovský, Z. **Hry s hudbou a techniky muzikoterapie ve výchově, sociální práci a klinické praxi.** Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-339-0
Petržela, Z. **Hrajeme si I.** Svitavy: 1994. Příseň „Afrika černá“

Proč se dávají novomanželům dárky?
Jaký dárek bys novomanželům přinesl ty?

Postup:

Výroba diamantů

- Vytrháváním si připravíme dva nestejně velké nepravidelné oválky.
- Ze čtvrtky si nejdříve vytrháme „diamant“ (větší nepravidelný oválek) a potom šablonu (menší nepravidelný oválek).
- „Diamant“ položíme na noviny.
- Doprostřed „diamantu“ umístíme šablonu a přes její okraj čáráme pastelkou dokola. Vznikne první barevná vrstva.
- Šablonku otrháme, aby byla o něco menší a opět ji přiložíme na střed „diamantu“.
- Znovu přejíždíme jinou barvou pastelky směrem zevnitř ven.
- Stejně postupujeme až do středu „diamantu“ a tam dokreslíme krystalky (viz. příloha 7).

Předávání diamantu

- Děti sedí v kruhu.
- Učitel začne a dává „diamant“ dítěti po pravé ruce a říká: „Dávám ti diamant, protože umíš (jen kladné vlastnosti).“
- Během aktivity pomáháme náповědou a dbáme, aby každé dítě bylo oceněno.
- Papírový diamant můžeme nahradit malým kamínkem.

Bubnování aneb Na každé správné svatbě hraje muzika

- Bubnujeme na buben (i na kbelík, umyvadlo z umělé hmoty, lavici, židličku...) určitý rytmus.
- Udržíme stejnoměrné tempo a ostatní děti se

postupně přidávají po kruhu nebo na vyzvání pohledem či jménem.

- Když už bubnují všichni, gradujeme intenzitu do maxima a pak opět pohledem či po kruhu jeden po druhém v bubnování ustává.
- Dětem aktivitu důkladně objasníme.

Možné obměny aktivity:

- Můžeme se pokusit bubnováním vyjádřit emoce: strach, hněv, radost, smutek, lásku...
- Polovina skupiny bubnuje, zbytek v rytmu improvizuje pohybem. Děti vyjadřují předem zadaná témata: lov, boj, namlouvání...

Tanec

- Další část aktivity můžeme motivovat. Lidé na svatbě vyjadřují svoji radost hlavně tancem. Každý národ má své oblíbené a typické tance. My neznáme angolské tance, nějaký si vymyslíme.
- Zní africká hudba, rychlý rytmus a my si představujeme, že tančíme kolem ohně tanec na počest nevěsty a ženicha.
- Všichni řádí, záměrně svoje pohyby přehánějí.
- Když hudba dozní, sedneme si a necháme v sobě mlčky doznít pocity.
- Pro dokreslení atmosféry můžeme dětem ovázat kolem pasu (či přes jedno rameno) pestrébarevnou látku.

Doplňkové aktivity:

- Hra na svatbu. Můžeme si celou svatbu zahrát: zvolíme ženicha a nevěstu, připravíme svatební tabuli...

Reflexi doporučujeme provádět za jednotlivými aktivitami, po splnění určitého bloku aktivit a v každém případě na konci projektu.

Necháme si vždy dostatečnou časovou rezervu, aby děti mohly otevřeně vyjádřit svoje názory, pocity a dojmy a poznatky.

V této části realizace aktivit využijeme podle potřeby opět postavu Větříku a ptáme se dětí

- jak se jim samostatně pracovalo
- jak se jim spolupracovalo se spolužáky
- co nového se dověděly a naučily
- co je překvapilo
- jaké byly jejich pocity během aktivity

- jaké by mohlo být podle nich pokračování aktivity
- co bylo při aktivitě důležité
- jak se jim dařilo úkol splnit
- jaké se vyskytly komplikace nebo překážky
- co by jim pomohlo, aby mohly úkol lépe splnit

Před rozloučením s Carlosem z Angoly se společně zamyslíme nad otázkami:

Co jsme se dověděli o životě dětí v Angole?

Najdeme něco společného na životech dětí u nás a v Angole?

Čím se liší život angolských dětí od života našeho?

Jak jsme prožívali výpravu do Angoly?

Co bylo těžké? Co bylo snadné? Co nám pomáhalo? Jaké jsou naše dojmy?

Uměli bychom se vžít do pocitů Carlose z Angoly? Dovedli bychom vyprávět o naší cestě rodičům nebo kamarádům?

Kdo by se chtěl do Angoly vypravit doopravdy a proč?

Reflexe nemusí vždy probíhat jen formou otázek a diskuze, ale může být, výtvarná nebo u starších dětí písemná, dramatická.

Pocity mohou děti vyjádřit také pohybem, sochou, smajlíky či barvami.

Smysluplnou reflexi lze realizovat pouze v bezpečném, děti nijak neohrožujícím prostředí. Doufáme, že k budování a rozvíjení takového prostředí ve vaší školce nebo škole přispěje i projekt Anyana - děti a svět.